

De goede gave goed ontvangen en doorgeven

Het boek Deuteronomium is vol van het mooie land ('vloeiend van melk en honing') als een gaaf geschenk van God. Daar moet je zorgvuldig mee omgaan. Het moet om te beginnen op een goede manier in ontvangst genomen worden. Het moet ook goed gebruikt worden om het vervolgens op de juiste wijze door te geven aan de komende geslachten. Een en ander wordt nadrukkelijk duidelijk gemaakt in hoofdstuk 31.

Hoe nu verder zonder Mozes?

Deuteronomium 31 is de inleiding op het lied van Mozes. Het is een leeswijzer die helpt om op een goede manier om te gaan met wat Mozes als zijn erfenis doorgeeft. Het helpt bij het zoeken naar een antwoord op de vraag hoe het nu verder moet als Mozes er niet meer is. Een profeet zoals hij, die zo vertrouwelijk omging met God, was er nog nooit geweest en zal er ook niet meer komen (Deut. 34:10). Juist nu het volk op de drempel van het beloofde land staat en na moet denken over het in bezit nemen en het goede omgaan met dat land, heeft het Mozes zo hard nodig. Het leven met God gaat echter wel door, ook in het beloofde land, zo luidt de boodschap van Mozes. Dat gebeurt op drie manieren: via de man die in de voetsporen van Mozes gaat, via het boek dat Mozes geschreven heeft met aanwijzingen voor de weg om te gaan en via het lied dat Mozes zingt over de manier waarop God zijn volk op die weg nabij was en zal zijn.

Jozua wordt geïntroduceerd als nieuwe leider van het volk. De aanmoediging die Mozes eerst tot het volk sprak ('wees sterk en moedig, want God zal u niet verlaten'; vers 6) geeft hij aan Jozua in het bijzonder mee (vers 7). Jozua leren we vervolgens kennen als iemand die net als Mozes in Gods directe aanwezigheid mag vertoeven (vers 14-15).

Mozes draagt de geschreven wet over aan het volk en voegt daar een lied aan toe. In het lied – een goede manier om woord en emotie met elkaar te verbinden – bezingt hij in geuren en kleuren de enerverende relatie tussen God en zijn volk. Tegenover de beleefde hoogtepunten staat ook de diepe teleurstelling van God over Israëls ontrouw. Die was er vroeger en zal er in de toekomst ook weer zijn, zo werd al in de inleiding voorspeld (vers 16-18 en 29). Het lied van Mozes biedt de hoop dat uiteindelijk Gods trouw nog groter zal zijn.

De dubbele opdracht voor Jozua

In vers 7 krijgt Jozua een dubbele opdracht. Hij moet met het volk het Godgegeven land binnengaan en hij moet het volk het land in bezit laten nemen. Wat opvalt is dat er geen sprake is van strijd die geleverd moet worden. God zal voor het volk uit gaan en de tegenstand wegnemen. Israël hoeft slechts binnen te gaan en het land te ontvangen als geschenk van God die trouw is aan zijn belofte. Dat ontvangen veronderstelt echter wel een actieve houding. Het in bezit nemen van het land moet zo gebeuren dat het volk zich daarmee iets eigen maakt van de Gever.

De opvolging van Mozes is niet afdoende geregeld met iemand die de leiding van hem overneemt. De woorden die hij heeft nagelaten in wet en lied vragen om gehoor en navolging van heel het volk. Alleen dan komt het land als Gods gave tot zijn recht. Die gave is allerminst vanzelfsprekend. Het feit alleen al dat de grote voorganger, Mozes, het beloofde land niet mee in bezit mag nemen (vers 2) is veelzeggend. Mozes helpt zijn volk over de drempel van het beloofde land, maar hij zal in de geschreven en gezongen woorden moeten blijven roepen om zijn volk bij de les te houden. 'Wees sterk en moedig', houdt hij hen voor. Wie leeft met God hoeft voor niemand bang te zijn, maar moet er zich wel bewust van zijn dat de misschien wel gevaarlijkste vijand van binnenuit komt: vanuit ongefundeerde zelfgenoegzaamheid die denkt zonder God de goede weg te kunnen vinden.

Klaas Spronk is hoogleraar Oude Testament aan de Theologische Universiteit te Kampen